



SWEDISH
ENVIRONMENTAL
PROTECTION
AGENCY

SKRIVELSE
2024-09-06

Ärendenummer:
NV-02554-18

Nämdöskärgårdens nationalpark

Förslag till ny nationalpark

Förord

Skrivelsen redogör för Naturvårdsverkets förslag till regeringen om att inrätta en ny nationalpark. Nämndöskärgårdens nationalpark ligger i Stockholms skärgård i Värmdö kommun, Stockholms län. Den omfattar en areal om 25 300 hektar, varav 97 procent är hav. Havsområdet är variationsrikt med stora skillnader i djup, vågexponering och olika typer av bottnar. Landarealen fördelas på ett tusental öar, kobbar och skär.

Arbetet med inrättande av nationalparker har en hundraårig historia i Sverige. Idag finns det 30 nationalparker i Sverige. Sveriges nationalparker ska trygga naturens mångfald och ge besökare möjlighet att uppleva och njuta av naturen. Parkernas natur är storslagen eller särpräglad och har höga värden. Nationalparkerna bevarar ett urval av unika landskap som tillsammans bildar en helhet över landet.

Nämndöskärgårdens nationalpark kompletterar övriga nationalparker genom att representera Östersjöns unika skärgårdslandskap och marina ekosystem. Nationalparkerna är en viktig del av Sveriges skyddade natur. Parkerna har betydelse både som naturlandskap med höga värden och som besöksmål för den naturintresserade allmänheten. De är även viktiga för information och kunskapsspridning om landets natur. Genom att Sveriges nationalparker lockar många människor till naturupplevelser och får stor uppmärksamhet nationellt och internationellt bedöms Nämndöskärgården kunna bli en tillgång för trakten, kommunen, länet och Sverige.

Björn Risinger

Generaldirektör

Innehåll

FÖRORD	2
1. INLEDNING	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Genomförande	5
1.3 Remiss av förslaget till nationalpark	7
1.4 Ändringar av förslaget efter remissen	7
1.5 Föreskrifter och skötselplan	8
1.6 Parallella arbeten i området	8
2. FÖRSLAG TILL NATIONALPARK	9
2.1 Allmänna uppgifter	9
2.2 Naturförhållanden	10
2.3 Kulturmiljön	10
2.4 Friluftsliv och besökare	11
2.5 Nationalparkens namn	12
2.6 Avgränsning av nationalparken	12
2.7 Nationalparkens syfte	12
2.8 Natur- och upplevelsevärden	13
2.9 Förvaltare av nationalparken	15
3. FÖRVALTNING AV NATIONALPARKEN	16
3.1 Mål för områdets förvaltning	16
3.2 Kritiska påverkansfaktorer	17
3.3 Regler i nationalparken	19
3.4 Skötsel av nationalparken	21
4. KONSEKVENSER	24
4.1 Konsekvenser för staten	24
4.2 Konsekvenser för kommuner och regioner	27
4.3 Konsekvenser för företag och enskilda	28
4.4 Alternativa lösningar	30
5. BILAGOR	33

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Ett mark- eller vattenområde som tillhör staten får efter riksdagens medgivande av regeringen förklaras som nationalpark i syfte att bevara ett större sammanhängande område av viss landskapstyp i dess naturliga tillstånd eller i väsentligt oförändrat skick.¹ Naturvårdsverket har ansvar för att ta fram underlag för beslut om att inrätta nationalparker.²

Nämdöskärgården har sedan 1989 varit utpekad i Naturvårdsverkets nationalparksplan. Den motivering som anges i nationalparksplanen från 2008 lyder:

”Nämdöskärgården har mycket höga kvalitéer som oexploaterad, representativ och biologiskt värdefull skärgård med zonerings från mellan- till ytterskärgård. Området är även värdefullt marint landskap, utpekad som BSPA-område (Baltic Sea Protected Area) till HELCOM (Helsingforskonventionen)³. Det har genom sin storlek, belägenhet, och naturhamnar goda förutsättningar att motta besökare. Sammantaget är området väl värt att inrätta som nationalpark i Stockholms skärgård och den marina regionen Norra Östersjön.”⁴

I mars 2016 hemställde Länsstyrelsen i Stockholms län, Värmdö kommun och Skärgårdsstiftelsen till Naturvårdsverket om att starta upp arbetet med en nationalpark i Nämdöskärgården i enlighet med Naturvårdsverkets planer för nationalparksarbetet. De framförde att en nationalpark skulle bidra till att öka attraktiviteten för området och ge en positiv utveckling i närområdet.⁵

Förberedande arbete påbörjades 2018 och 2019 kontaktades fastighetsägare inom utredningsområdet. Efter en gemensam beredning med Länsstyrelsen i Stockholms län, Havs- och vattenmyndigheten, Värmdö kommun och Skärgårdsstiftelsen kring förutsättningarna för arbetet beslutade Naturvårdsverket 2020 att starta upp arbetet med att ta fram ett förslag till nationalpark i området.⁶

¹ 7 kapitlet 2 § miljöbalken

² Förordning (2012:989) med instruktion för Naturvårdsverket

³ Baltic Sea Protected Area under Helsingforskonventionen benämns numer HELCOM Marine Protected Area

⁴ Naturvårdsverket 2008. Nationalparksplan för Sverige. Långsiktig plan

⁵ Länsstyrelsen i Stockholms län, Skärgårdsstiftelsen och Värmdö kommun 2016. Hemställan angående Nämdöskärgårdens nationalpark i Värmdö kommun, Stockholms län. NV-02622-16

⁶ Naturvårdsverket 2020. Beslut om fortsatt arbete med Nämdöskärgårdens nationalpark. NV-02554-18

1.2 Genomförande

1.2.1 Organisation och uppdrag

Naturvårdsverket genomför arbetet i projektform. I projektet deltar Länsstyrelsen i Stockholms län, Havs- och vattenmyndigheten samt Värmdö kommun.

Projektet ansvarar för att ta fram ett förslag till nationalpark, föreskrifter och skötselplan, iordningställa området inför invigning och genomföra invigningen. I arbetet ingår att köpa in mark och vatten, ta fram och sammanställa kunskap om områdets värden, kartlägga hur och av vilka området nyttjas idag samt hur det kan utvecklas framöver. Arbetet har omfattat ett utredningsområde om totalt 37 000 hektar. I det ingick Bullerö, Långskärs, Långviksskärs och Biskopsö naturreservat som pekades ut i nationalparksplanen samt ytterligare ett större havsområde österut. Motivet för att ta med havsområdet var att inkludera en större del av födosöksområdena för Nämndöskärgårdens sjöfåglar och fiskar samt att få ett relevant skydd av marina arter.

Löpande kontakter med myndigheter, Skärgårdsstiftelsen, intresseorganisationer, föreningar och allmänhet har bidragit till att fördjupa kunskapen om området och vilka konsekvenser utformningen av förslagen kan få. Aktuella frågeställningar och preliminära förslag har presenterats för att få in synpunkter på utformningen och föra dialog om alternativa utformningar.

Förslaget till nationalpark presenteras i denna skrivelse. Förslag till föreskrifter och skötselplan är på remiss. Arbetet med att planera för invigningen samt utveckla besökarmottagningen med information, naturvägledning, iordningställa en entré till nationalparken och andra anordningar för besökare pågår.

1.2.2 Lokal delaktighet och förankring

Information om arbetet har spridits digitalt via webbplatser, nyheter och e-post till intresseorganisationer och föreningar. Projektet har deltagit, delat ut foldrar eller satt upp skyltar på publika arrangemang i regionen, såsom båtmässor, samt lokalt vid platser där många passerar till exempel vid Stavsnes vinterhamn. Projektet har regelbundet deltagit på Värmdö kommuns skärgårdsråd⁷ för att nå ut med information till föreningar som engagerar boende i skärgården och har haft regelbunden kontakt med Nämndö Green Archipelago⁸. Ägare av fastigheter och rättighetshavare i, samt i direkt anslutning till utredningsområdet, har kontaktats med brev. I breven har det framgått hur deras rättigheter kan komma att påverkas samt hur de kan kontakta projektet.

⁷ Värmdö kommuns skärgårdsråd är ett rådgivande organ till kommunledningen som träffas fyra gånger om året. Syftet med rådet är att säkerställa ett kontinuerligt samarbete mellan kommunen och nyckelorganisationer i skärgården. [Skärgårdsrådet - Värmdö kommun \(varmdo.se\)](http://Skargardsradet-Varmdo-kommun-varmdo.se)

⁸ Ideell förening som arbetar för att skapa ett biosfärsområde runt Nämndö.

På en projektwebbsida⁹ har information om vad som pågår, resultat från inventeringar och utredningar, preliminära förslag samt hur man kan delta eller få kontakt med projektet löpande uppdaterats. Öppna digitala informationsmöten har genomförts två gånger per år och digitala nyhetsbrev har skickats ut fyra gånger om året. Nyhetsbrevet har idag omkring 350 prenumeranter. Nationalparksprojektet har varit tillgängligt via e-post och telefon och erbjudit enskilda möten med alla som har önskat det.

Åtta offentliga temamöten och workshoppar har arrangerats för att skapa dialog. Dessa möten har handlat om att få in kunskap om områdets värden, förankra förslag på föreskrifter, förslag till inriktning för naturvägledning, identifiera synergier mellan nationalparken och ett framtida biosfärsområde samt utformning av aktörssamverkan. Mötena har annonserats på projektets webbplats och inbjudan har skickats direkt till berörda föreningar, organisationer och prenumeranter av projektets nyhetsbrev. Lokala föreningar som företrädar boende och företagare i nationalparkens närområde har bjudits in och deltagit vid samtliga tillfällen. De flesta mötena har hållits digitalt vilket har bidragit till att få ett brett deltagande. Vid två tillfällen har fysiska möten arrangerats på Nämndö.

Nationalparksprojektet har följt och deltog 2022 i slutseminariet för en omlandsanalys av Nämndö inre skärgård (se avsnitt 1.6). Resultatet, bland annat de risker och möjligheter som lyftes fram, och projektets fortsatta dialog med boende på Nämndö med utgångspunkt från omlandsanalysen, har bidragit till nationalparksförslaget och konsekvensbeskrivningen.

Projektet har haft tre fysiska möten och skriftlig korrespondens med Nämndö skärgårdsråd.¹⁰ Dialogen har handlat om deras krav på att nationalparksarbetet ska pausas och återupptas först när den lokala inställningen till nationalparken har kartlagts, att ett besökscentrum eller naturum på Nämndö är det som krävs för att Nämndöborna ska ställa sig positiva till en nationalpark samt frågor kring den oro som närboende framfört i omlandsanalysen. Projektet besvarade Nämndö skärgårdsråds frågor på möten¹¹ och i skriftliga svar¹². Att ta fram förslag på besökscentrum eller naturum i anslutning till nationalparken har inte ingått i uppdraget och Naturvårdsverket delar inte rådets uppfattning om att ett besökscentrum på Nämndö är nödvändigt för att ta emot nationalparkens besökare. Naturvårdsverket har ställt sig positiv till en informationsplats för nationalparken

⁹ [Bildande av en nationalpark i Nämndöskärgården | Länsstyrelsen Stockholm \(lansstyrelsen.se\)](https://lansstyrelsen.se/stockholm/lansstyrelsen/tema/bildande-av-en-nationalpark-i-namdoskargarden)

¹⁰ Nämndö skärgårdsråd bildades sommaren 2022 av Nämndö Hembygdsförening för att skapa en samtalspart för myndigheter i frågan om nationalparken. Nämndö Hembygdsförening har ca 400 medlemmar, såväl bofasta som deltidsboende och fritidsboende på Nämndö och angränsade öar. Föreningen deltar i Värmdö skärgårdsråd och är medlem i Skärgårdens Intresseföreningars Kontaktorganisation (SIKO).

¹¹ Naturvårdsverket 2023. Dokumentation från möten med Nämndö skärgårdsråd den 24 januari, 15 mars och 20 februari 2023. NV-02554-18

¹² Naturvårdsverket 2023. Nämndös skärgårdsråd – krav på paus i bildandet av Nämndöskärgårdens marina nationalpark. NV-03253-23

på Nämndö. Var den ska placeras är fortfarande en öppen fråga som tas omhand i fortsatt arbete.

Tre öppna hus, där förslaget till nationalpark, föreskrifter och skötselriktning visades upp och representanter för projektet var tillgängliga för frågor, har genomförts i samband med att remissen av förslaget till nationalpark. Två av dessa var fysiska, i Värmdö kommunhus och i Stavnäs, ett var digitalt.

1.3 Remiss av förslaget till nationalpark

Förslaget till nationalpark i Nämndöskärgården och konsekvensbeskrivningen av förslaget har varit på remiss från 30 november 2023 till och med 1 mars 2024. Alla har kunnat svara på remissen. Remissunderlaget skickades ut till närmare 200 adressater via e-post eller brev och fanns tillgängligt på Naturvårdsverkets webbplats. Information om remissen spreds via nyheter på Naturvårdsverkets, Havs- och vattenmyndighetens, länsstyrelsens och Värmdö kommuns webbplatser samt i projektets nyhetsbrev till omkring 350 adressater. Remissen uppmärksammades i lokala tidningar samt några branschtidningar.

Totalt 75 remissinstanser har yttrat sig om förslaget. Remissinstanserna är övervägande positiva till förslaget eller har inget att erinra. Ett tiotal remissinstanser har framfört att de är emot förslaget. Bland dessa framgår att nationalparken uppfattas som en exploatering av området, att det inte är lämpligt att locka fler besökare till området och/eller att befintligt skydd är tillräckligt. Drygt 20 remissinstanser har lämnat synpunkter på olika delar av förslaget utan att ta ställning till att det bildas en nationalpark. Nio av dessa har inte framfört några synpunkter på förslaget i sak utan synpunkterna handlar om processen och att den inte har inkluderat närboende i tillräcklig omfattning. Bilaga 3 redovisar en sammanställning av inkomna yttranden och hur de har tagits om hand.

1.4 Ändringar av förslaget efter remissen

Efter remissen har Naturvårdsverket ändrat gränsen för den föreslagna nationalparken i två avseenden. För att nationalparken inte ska påverka Försvarmaktens verksamhet i området negativt har den nordöstra delen av havsområdet, som överlappar Försvarmaktens riksintresseutpekande avseende påverkansområde för Korsö skjutfält tagits bort från nationalparksförslaget. Ändringen är i enlighet med Försvarmaktens yttrande. Naturvårdsverket och Försvarmakten har haft dialog om utformningen av nationalparken och har fortsatt kontakt kring föreskrifterna så att dessa inte ska påverka Försvarmaktens intressen i området negativt.

Samfälligheten, som gränsar till Bullerö och Långviksskärs naturreservat i sydvästra delen av området ingår inte i nationalparksförslaget eftersom staten inte äger alla andelar. Naturvårdsverket äger idag 61 % av andelarna i samfälligheten.

Vidare har beskrivningen av förslagets konsekvenser utvecklats utifrån inkomna remissvar.

1.5 Föreskrifter och skötselplan

För att bedöma om den föreslagna skötselplanen för nationalparken omfattas av miljöbalkens krav på strategisk miljöbedömning har Naturvårdsverket gjort en undersökning och bedömt att åtgärder enligt skötselplanen för nationalparken inte kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Därmed har inte någon strategisk miljöbedömning av skötselplanen tagits fram. Förslag till föreskrifter, konsekvensbeskrivning av föreskrifterna samt skötselplan för nationalparken är på remiss sedan den 30 maj 2024. Synpunkter ska ha inkommit till Naturvårdsverket senast den 15 oktober.

1.6 Parallella arbeten i området

Värmdö kommun och länsstyrelsen har gjort en utredning av möjligheterna för en hållbar platsutveckling i samband med att det bildas en nationalpark. Arbetet finansierades av Tillväxtverket och Region Stockholm och genomfördes i workshops och samtal med boende (både fast-, deltids- och sommarboende) på Nämndö och närliggande öar.¹³

Parallellt med arbetet med att ta fram ett förslag till en nationalpark pågår ett arbete med att ta fram ett förslag till biosfärsmråde runt Nämndö. Arbetet bedrivs av Nämndö Green Archipelago, en ideell förening på Nämndö, och finansieras av WWF¹⁴. Arbetet har resulterat i en förstudie samt en ansökan om att bli kandidat område till svenska programkommittén för Biosfärprogrammet.

Stockholms skärgård är ett av tre svenska pilotområden för arbetet med att skapa en ekosystembaserad havsförvaltning. Samverkansprojektet i Stockholms skärgård leds av Länsstyrelsen i Stockholms län och finansieras av Havs- och vattenmyndigheten. Projektet syftar till att skapa en adaptiv och hållbar regional förvaltning av havsmiljön. I ett antal arbetsgrupper driver aktörerna de frågor som de har identifierat som viktigast, till exempel regional fiskeförvaltning, hållbar besöksnäring, hållbara blåa näringar och innovationer, fritidsbåtar samt naturskydd. Projektet erbjuder olika aktörsforum samt tar fram och sprider kunskap.

¹³ Länsstyrelsen i Stockholms län och Värmdö kommun 2022. Omlandsanalys av Nämndö skärgård. Länsstyrelsens ärendenummer 300-36375-2021

¹⁴ Läs mer på <https://www.greenarchipelago.se>

2. Förslag till nationalpark

2.1 Allmänna uppgifter

Läge:	I Stockholms skärgårds yttre delar strax öster om Nämndö ca 4 mil från Stockholms centrum.
Län:	Stockholms län
Kommun:	Värmdö kommun
Gränser:	Enligt bifogad karta (bilaga 1)
Areal:	25 300 hektar varav 24 460 hektar vatten och 840 hektar land
Naturgeografisk region:	Stockholms ytterskärgård
Maringeografisk region:	Egentliga Östersjön
Natura 2000-område:	Bullerö-Bytta (SE0110088)
Helcom MPA:	Bullerö-Bytta (Helcom MPA-ID 191)
Fastighetsägare:	Naturvårdsverket och Statens Fastighetsverk (se bilaga 2). Området innefattar allmänt vatten.
Riksintressen:	Miljöbalken 3 kapitel: friluftsliv, naturvård, kulturmiljövård, kommunikationer (sjöfart), energiproduktion (vindbruk) ¹⁵ Miljöbalken 4 kapitel: samlade natur- och kulturvärdena i kustområdet och skärgården, Natura 2000 ¹⁶
Naturreseptat:	Bullerö naturreseptat (NVR ID 2002203); Långviksskärs naturreseptat (NVR ID 2000876)
European Diploma:	Bullerö and Långviksskär naturreseptat (nr 28: 1988) ¹⁷

¹⁵ Enligt 3 kapitel 6 § miljöbalken avseende naturvård, friluftsliv och kulturmiljövård, 8 § avseende kommunikationer och energiproduktion

¹⁶ Enligt 4 kapitlet 1, 2, 4 samt 8 §§§§ miljöbalken

¹⁷ Europarådet tilldelar utmärkelsen "European Diploma for Protected Areas". Utmärkelsen ges till juridiskt skyddade naturområden som utgör ett exceptionellt europeiskt intresse vad gäller bevarande av biologisk, landskaps- eller geologisk diversitet, och som förvaltas på ett exemplariskt sätt. Utmärkelsen gäller initialt fem år och kan förlängas i perioder om tio år. Sverige har fyra European Diploma-områden, de övriga är Sarek och Padjelanta nationalparker, Muddus nationalpark och Store Mosse nationalpark.

2.2 Naturförhållanden

Skärgården längs svenska Östersjökusten och vidare över till Finland utgör världens största sammanhängande skärgårdsområde. Den föreslagna nationalparken utgörs av två ögrupper som ligger på rad i det yttersta havsbandet och ytterligare en ögrupp i den anslutande mellanskärgården samt ett stort havsområde öster om öarna.

Landskapet är representativt för regionens sprickdalsterräng med en stor topografisk variationsrikedom som sträcker sig över och under ytan. Berggrunden domineras av gnejsiga graniter. Havsområdet kännetecknas av en stor variation i djup, exponering och bottensubstrat. Runt öarna dominerar stora grunda områden. Till de värdefulla miljöerna hör havsvikar som hyser karakteristiska kärlväxter och kransalger samt hårbottnar med blåstångsbälten, rödalger och blåmusselbäddar. Utsjöområdet domineras av djupa mjukbottnar. Området är viktigt för den biologiska mångfalden. Det utgör livsmiljöer, födosöksområden och lek- och uppväxtområden för ett stort antal arter.

Skärgårdslandskapet över ytan karakteriseras av låga öar, skär och kala, slipade hållar. Vegetationen i mellanskärgården består främst av talldominerad gles hållmarksskog. Ytterskärgården ingår i den maritima lövskogszonen där det på de större öarna finns frodiga skogar med björk och al. Fågellivet är rikt både till art- och individantal.

Östersjön präglar klimatet i området. Jämfört med fastlandet är vintrarna mildare, men vårarna sena och lövsprickningen sker ofta flera veckor senare. Medeltemperaturen i skärgården är den högsta i länet. Antalet soltimmar är högt. Vegetationsperioden är trots det kortare än i Mälardalen.

Liknande natur finns även i andra delar av Stockholms skärgård men inte med samma kvaliteter vad gäller ett större sammanhängande oexploaterat område som innefattar både mellan- och ytterskärgård.

2.3 Kulturmiljön

Nationalparken ligger i ett kulturhistoriskt landskap där människan har varit närvarande ända sedan öarna steg ur havet. De små, karga och vegetationsfattiga skären visar på fiskets förutsättningar i havsbandet. Kust- och skärgårdsmiljön visar levnadsbetingelser i ytterskärgården i forna tider, med permanenta bosättningar baserade på jordbruk, jakt och fiske.

De äldsta kända skriftliga uppgifterna om gårdar och platser kommer från sen medeltid. Forn- och kulturlämningar både på land och i vatten domineras av lämningstyper med anknytning till fiske, jakt, navigering och sjöfart. Utskärens roll

som fiskeplatser och säsongsfiskelägen märks till exempel av husgrunderna på Hallskär, som var ett kronofiske¹⁸.

Motivet till att delar av området är av riksintresse för kulturmiljövården är bland annat de permanenta bosättningarna på Bullerö och Långviksskär tillsammans med det småskaliga odlingslandskapet. Byarna består av välbevarad bebyggelse från 1800-talet och början av 1900-talet. Bebyggelsen ligger väl skyddad av klippor i anslutning till naturligt skyddade hamnar. Det småskaliga odlingslandskapet runt bebyggelsen med stenhägnader i trånga dalgångar skildrar de historiska förhållandena för skärgårdsbönderna i havsbandet.

Torpen Hamnskär, Skogavik, Brunskär och Rågsjär etablerades av Östanviks gård på Nämndö i slutet av 1700-talet och början av 1800-talet. Än idag finns alla torp utom Brunskär kvar. Torpet på Rågsjär är statligt byggnadsminne¹⁹.

Skärgårdsmiljön uppmärksammades av, och blev ett av de huvudsakliga motiven för konstnärer under 1800-talets slut och det tidiga 1900-talet.

2.4 Friluftsliv och besökare

Nationalparkens natur- och kulturvården gör området attraktivt för friluftslivet. Landskapets variation av större och mindre öar, den goda tillgången till naturhamnar och närheten till farleder för fritidsbåtar gör området relativt lättillgängligt för besökare trots sitt läge i det yttre havsbandet.

Besökarna fördelar sig relativt jämnt över området, vilket kan förklaras av att åtminstone två tredjedelar av besökarna färdas med fritidsbåt. Bullerön med sin genuina bymiljö är sedan lång tid tillbaka ett uppskattat besöksmål. Hit har det i drygt tio år varit möjligt att åka med kollektivtrafik i form av Bullerölinjen, vilket gör området tillgängligt för fler kategorier av besökare.

Idag är det främst regionens befolkning som nyttjar området för rekreation och friluftsliv. Under 2022 gjordes omkring 50 000 besök i området (ett besök kan motsvara en eller flera dagar)²⁰. 75 procent av besöken sker under juni, juli och augusti. En stor majoritet av besökarna kommer från Stockholms län (mer än 80 procent) och med egen båt (mer än 70 procent)²¹. Besökarna ägnar sig främst åt aktiviteter såsom att bada och sola eller ha picknick. Många övernattar i egen båt

¹⁸ Kronan hade längre tillbaka i tiden äganderätt över alla större vattendrag och skärgårdarna med tillhörande fiske. Detta var grunden för beskattningen av fiskerinäringen.

¹⁹ Riksantikvarieämbetet bebyggelseregistret. TORPET RÅGSKÄR, Värmdö kn, RÖRSTRAND 1:12 <https://bebyggelseregistret.raa.se/>

²⁰ WSP 2022. Besöksanalys för Nämndöskärgården uppföljning, Länsstyrelsens ärendenummer 511-62363-2022 <https://www.lansstyrelsen.se/stockholm/natur-och-landsbygd/skyddad-natur/bildande-av-en-nationalpark-i-namdoskargarden.html>

²¹ Länsstyrelsen i Stockholm 2022. Besökarundersökning i Nämndöskärgården. Fakta 2022:12 <https://www.lansstyrelsen.se/stockholm/natur-och-landsbygd/skyddad-natur/bildande-av-en-nationalpark-i-namdoskargarden.html>

eller tält. Det är också vanligt att besöka utställningen i jaktstugan, gå natur- eller kulturstig och bada bastu om besöket är på Bullerö.

2.5 Nationalparkens namn

Nationalparken föreslås få namnet Nämöskärgårdens nationalpark.

God ortnamnsed ska tillämpas vid namnsättning av skyddade områden.²² Det innebär att nationalparkens namn bör överensstämma med den godkända stavningen av befintliga ortsnamn alternativt den godkända stavningen av namn på lokala geografiska företeelser som sjöar, våtmarker och liknande.

Området ligger i Nämö socken, strax öster om Nämö som är en av skärgårdens kärnor med fast kollektivtrafik och en bofast befolkning.

2.6 Avgränsning av nationalparken

Nationalparken föreslås omfatta fastigheter som ägs av staten inom Bullerö naturreservat och Långviksskärs naturreservat (bilaga 2). I väster sammanfaller gränsen för förslaget till nationalparken med gränserna för naturreservaten och statens fastighetsinnehav. Ett begränsat område på södra delen av Långviksskärs inom Långviksskärs naturreservat innefattar mark som samägs av staten och privata markägare. Det området ingår inte i nationalparken. Biskopsö och Långskärs naturreservat gränsar till nationalparken men ingår inte i förslaget.

Vid sidan av ingående fastigheter omfattar avgränsningen ett större havsområde som utgörs av allmänt vatten. I norr går området med allmänt vatten fram till och följer gränsen för riksintresseutpekandet för totalförsvaret, påverkansområde Korsö skjutfält. I öster sträcker sig nationalparken fram till farleden mot Stockholm och följer gränsen för riksintresseutpekandet för sjöfarten. I söder gränsar området till kommungränsen mot Haninge kommun. Områdets huvudsakliga gränser visas i bilaga 1.

2.7 Nationalparkens syfte

Nämöskärgårdens nationalpark föreslås bildas med följande syfte:

Bevara ett representativt och variationsrikt havs- och skärgårdslandskap i Östersjön i väsentligen oförändrat skick.

Syftet ska uppnås genom att:

- minimera negativ påverkan på områdets naturvärden och inte tillåta exploaterande verksamhet
- införa nödvändiga regleringar för att bevara marina miljöer
- bedriva ändamålsenlig skötsel för att bevara och utveckla områdets naturvärden

²² 1 kapitlet 4 § kulturmiljölagen

- genomföra ändamålsenliga åtgärder för att ge allmänheten tillgång till nationalparkens natur- och upplevelsevärden

Punkterna beskriver en huvudsaklig förvaltningsinriktning. De två första punkterna uppnås i första hand genom införande av regleringar medan de två senare främst uppnås genom nationalparkens skötsel.

2.8 Natur- och upplevelsevärden

Beskrivningen av värden sammanfattar områdets natur- och upplevelsevärden. De beskrivna värdena kommer att prioriteras i skydd och förvaltning av nationalparken.

2.8.1 Naturvärden i nationalparken

Grunda mjukbottnar (0-20 meters djup), fyller en viktig ekologisk funktion där bland annat fisk och fågel hittar föda. Grunda vikar med ängar av kärllväxter och kransalger är viktiga lek- och uppväxtområden för till exempel gädda och abborre. Dessa rovfiskar är viktiga för den ekologiska balansen i området och i Östersjön. I och på de mjuka bottenarna lever djur som musslor, kräftdjur och maskar. Miljöerna är mycket variabla. Bottenarna består av sand, grus eller finare sediment och kan vara kala eller klädda med vegetation.

Djupa mjukbottnar (>20 meter), Beroende på djup och exponeringsgrad återfinns blandbottnar med sten, grus och sand, rena grus- eller sandbottnar, samt djupa bottenar med finsediment. Under vinterhalvåret söker sig många av skärgårdens fiskarter mot närliggande djupare mjukbottnar som har god förekomst av musslor, borstmaskar och kräftdjur. Bottenarna bedöms vara väl syresatta.

Grunda och djupa hårbottnar med ekologiskt viktiga makroalgsamhällen och musselbäddar hyser en stor biologisk mångfald. Blåmusslorna filtrerar vattnet och hjälper till att hålla det klart medan blåstång och rödalger skapar viktiga strukturer som fungerar som skydd för småfisk, kräftdjur och många andra arter. Blåmusslor täcker stora ytor i området. Många sjöfåglar som ejder och alfågel samt flera fiskarter är starkt knutna till havsområdet där de hittar sin föda på musselreven. Till exempel strömming och skarpsill äter musslans larver och utgör i sin tur föda åt fåglar och sälar. I områdets östra delar finns ett stort antal djupa rev. Här är vegetationen begränsad. Block och sten är i stället ofta bevuxna med fastsittande nässeldjur och mossdjur. Undersökningar indikerar att havsområdet har betydelse för strömmingens rekrytering.

Skär och små öar är karaktäristiska för landskapet och viktiga platser för häckande kust- och sjöfågel, samt som vilo- och pålsömningsplatser för gråsäl. Skären och småöarna är vanligtvis ganska kala, men det finns en stor variation av vegetation vilket gynnar olika fågelarter. Den vegetation som finns består ofta av karaktäristiska arter anpassade till den exponerade miljön i form av väder, vind och potentiell överspolning av brackvatten. Vegetationen påverkas också av fågelspillning som bidrar med näringsämnen. Det kan också finnas en rik lavflora på de annars kala stenhällarna.

Skogarna speglar övergången från mellanskärgård till ytterskärgård. På större öar i de västligaste delarna finns gott om äldre tallskogsmiljöer. Den rödlistade svamparten talticka är vanligt förekommande. Längre österut övergår barrskogen alltmer till lövdominerad skog. Små lövsumpskogar förekommer på flera öar. Variationen erbjuder livsmiljöer för olika arter. Mängden död ved är idag förhållandevis liten, men kommer sannolikt att öka på sikt vilket förbättrar förutsättningarna för arter som är beroende av död ved, till exempel vissa lavar och vedskalbaggar.

Odlingslandskapet hyser naturtyper och strukturer som formats av människans brukande av landskapet. Betesmarker, slåtterängar, strandängar och betade skogar är betydelsefulla för odlingslandskapets flora och fauna. Även före detta åkermark, kulturelement och småbiotoper så som stenmurar, odlingsrösen, brynmiljöer, hamlade träd och brynmiljöer bidrar till det biologiska kulturarvet och upplevelsen av det historiskt brukade landskapet. Det biologiska kulturarvet och höga värden kopplat till människans historiska brukande finns idag framför allt på Rågskår, men även på Bullerö och Långviksskår.

2.8.2 Upplevelsevärden i nationalparken

Vida vyer och skärgårdslandskap

Vida vyer över havet och en obruten horisont tillsammans med utsikten över den oexploaterade skärgårdens gytter av små och stora öar, kobbar och skär ger en känsla av frihet, rymd och storslagenhet. Här finns möjlighet att uppleva mörker och stjärnhimmel. Det finns platser där stillhet, lugn och ro råder.

Möte med fåglar och säl

Möten med fågel och säl ger möjlighet att både uppleva och lära mer om gråsäl och den mångfald av fågelarter som finns i området. Här finns allt från kolonier med häckande kust- och sjöfågel till den mäktiga havsörnen. Fågellivet är som rikast under vår och försommar men det finns också fågelarter som lever året runt i Nämöskärgården.

Livet under ytan

Områdets värdefulla undervattensmiljöer med allt ifrån grunda vikar till djupa vattenområden med både hårda och mjuka bottenar ger möjlighet att uppleva ekosystemen i Östersjön. Nyfikenhet väcks för fiskar, andra djur och vattenväxter under ytan.

Skärgårdsöarnas variationsrika natur

Berggrunden i kombination med den magra jordmånen, brukandet samt vädret och havets påverkan med sena vårar och milda höstar ger möjlighet att uppleva många olika naturtyper med karakteristisk flora och fauna och ett biologiskt kulturarv. Här kan man uppleva en variation från frodigare träd- och buskklädda öar till kala, karga skär med lavar och annan låg växtlighet som ger möjlighet att förstå den mosaikartade naturmiljön på skärgårdens öar.

Skärgårdsliv i gångna tider

Spåren från hur man tidigare levde i området, och hur detta levnadssätt, med en kombination av fiske, jordbruk och jakt har präglat natur- och kulturmiljöer, går att

uppleva i området. På de större öarna finns fortfarande traditionell bebyggelse och några mindre bymiljöer kvar. Kronohamnsfisket och sjöfart har varit viktiga i området, vilket har satt sina spår. Maritima lämningar finns såväl på land som i vattnet. Landskapet har under olika tidsepoker inspirerat till skapande och området uppmärksammades av flera kända konstnärer kring sekelskiftet 1900.

2.9 Förvaltare av nationalparken

Länsstyrelsen i Stockholms län föreslås vara förvaltare av nationalparken.

3. Förvaltning av nationalparken

Här presenteras övergripande mål och inriktning för områdets förvaltning. Förslag på föreskrifter och skötselplan finns framtaget och är på remiss från den 30 maj till och med den 15 oktober 2024 (se avsnitt 1.5).

3.1 Mål för områdets förvaltning

Målen utgår från hur syftet ska nås och baseras på de värden som finns i området (se avsnitt 2.8.1 och 2.8.2). Målen för förvaltningen är grund för föreskrifter och skötselplan. De ligger också till grund för uppföljning och naturvägledning.

Övergripande mål för förvaltningen är att:

- De grunda mjukbottnarnas viktiga strukturer och funktioner ska bevaras för att gynna biologisk mångfald. Förutsättningarna för en fungerande rekrytering av kustlevande rovfisk, till exempel gädda och abborre, ska förbättras.
- Levande och syresatta djupa mjukbottnar med en hög diversitet av grävande djur, bottenlevande fiskar och andra organismer ska bibehållas.
- Hårdbottnarnas höga biologiska mångfald ska bevaras med strukturbildande och välmående makroalgsamhällen och blåmusselbäddar samt förutsättningar för en fungerande fiskrekrytering, till exempel strömming.
- Skär och små öar ska fortsätta fungera som viktiga miljöer för häckande fågel och gråsäl.
- Skogarnas ekologiska värden och kvaliteter ska bevaras och utvecklas. Det ska finnas en variation av skogstyper, med träd i olika åldrar och död ved.
- Odlingslandskapets ekologiska värden och kvaliteter ska bibehållas och förstärkas. Arealen hävdad mark ska inte minska. Strukturer och element typiska för det brukade landskapet, så som gamla murar, odlingsrösen och diken, ska bevaras och synliggöras för besökare.
- Naturen ska vara tillgänglig för alla. Genom att aktivt tillföra kunskap, information och service ska förvaltningen stärka och underlätta möjligheten till upplevelser både över och under ytan.

Förvaltningen av nationalparken ska vara adaptiv. Med adaptiv förvaltning menas att förvaltningen är strukturerad i en process som upprepas. Åtgärder planeras, genomförs och resultatet utvärderas. Om åtgärderna inte leder till de resultat och effekter som man önskar för att uppnå målen för förvaltningen justeras åtgärderna.

3.2 Kritiska påverkansfaktorer

Följande påverkansfaktorer har identifierats som kritiska för att bevara områdets värden och ligger till grund för förslag till föreskrifter och skötselplan.

Exploatering och fysisk störning påverkar landskapsbilden och upplevelsen av orördhet negativt. Det kan leda till fysisk förlust, störning och fragmentering av habitat, grumling och sedimentation, förändrade hydrografiska förhållanden, tillförsel av störande ljud med mera.

Den fysiska påverkan i kustzonen har ökat gradvis sedan 1960-talet i Stockholms skärgård. Regleringar för att hindra exploatering och fysisk störning har funnits i området under relativt lång tid i och med att stora delar av landarealen har varit naturreservat sedan 1960- respektive 1980-talen.

Utsläpp och föroreningar i form av tillförsel av näringsämnen som kväve och fosfor, utsläpp av miljögifter som tungmetaller och olja, samt nedskräpning i havet påverkar de flesta marina organismer negativt. Det kan leda till förändringar i artsammansättningen, förlust och störning av livsmiljöerna samt att det uppkommer syrefattiga miljöer.

Området är påverkat av den storskaliga övergödningen i Östersjön, dumpningen av skräp i havet och historiska utsläpp av miljögifter. I området finns dass och toaletter (både på båtar och på land) som kan läcka näringsämnen vilket kan ge stor lokal påverkan i grunda och skyddade vikar. Det bedrivs yrkessjöfart, militär verksamhet och det förekommer många fritidsbåtar i området, vilket lokalt kan påverka miljön genom kemisk belastning (giftiga ämnen från båtbottnfärger, olja och drivmedel).

Fiske påverkar fiskpopulationerna och kan även störa fågellivet om fisket sker under häckningstid. Handredskapsfiske kan, genom ett riktat fiske på specifika arter, försvaga populationerna och lokalt utgöra en stor påverkansfaktor i vikar med fungerande lek- och uppväxtplatser för rovfisk. Det storskaliga pelagiska fisket påverkar strömmingsbestånden i området negativt vilket i sin tur påverkar stora delar av näringskedjan.

Inom den föreslagna nationalparken bedrivs i dagsläget inget yrkesfiske. Husbehovsfiske med mängdfångande redskap, såsom nät, är begränsat. Däremot förekommer ett storskaligt pelagiskt trålfiske i anslutning till området i Stockholms skärgård. I dagsläget kan sådant fiske bedrivas in till fyra nautiska mil från baslinjen. Fiskekvoter beslutas av EU.

Sjöfart och fritidsbåtar kan orsaka grumling och ankringskador på bottenarna främst i grunda områden. Båttrafiken kan störa fåglar och säl, både genom visuell störning och genom buller, särskilt under känsliga perioder som häckning och pälsömsning. Båttrafiken orsakar även buller under vattenytan som kan påverka ljudkänsliga organismer som fiskar och marina däggdjur. Buller kommer både från motorer och kavitation från skrovet, och i båda fallen ökar bullret med hastigheten. Utöver fysisk påverkan kan båttrafik påverka miljön genom kemisk belastning (giftiga ämnen från båtbottnfärger, olja och drivmedel).

Regleringar i form av hastighetsbegränsningar för sjöfarten (inom 100 meter från land), har funnits under relativt lång tid, i och med att stora delar av områdets öar och skär har varit naturreservat sedan 1960- respektive 1980-talen.

Besökare kan, vid sidan av tidigare beskrivna aktiviteter såsom handredskapsfiske och att framföra båt, medföra annan påverkan på såväl naturvärden som upplevelser. Besöken kan störa kustfåglar och sälar, särskilt under känsliga perioder som häckning respektive pälsömsning. Besökare kan medföra en ökad risk för lokal nedskräpning, bränder, slitage eller andra skador på naturen. Ett stort antal besökare eller större grupper kan påverka upplevelsen och tillgängligheten negativt för andra besökare beroende på hur de uppträder.

Antalet besökare och fritidsbåtar har ökat i Stockholms skärgård sedan 1960-talet. Området är välbesökt idag, framför allt av besökare som kommer till området med egen fritidsbåt. Detaljerade sjökort och elektronisk navigation har gjort ytterskärgården avsevärt mer tillgänglig för fritidsbåtar. För besökare utan båt går det att åka med Bullerölinjen från Stavnäs vinterhamn till Bullerö under sommaren. Regler för dem som vistas på och runt öarna i området, till exempel i form av tillträdesförbud och ordningsföreskrifter, har funnits under lång tid i och med att stora delar är naturreservat.

Främmande arter kan ha stor påverkan på naturmiljön, till exempel genom förändring av artsammansättningen. Det kan leda till att naturvärden går förlorade eller att ekosystemet förändras i grunden.

Mink och vresros finns i området idag. Minken påverkar fågellivet negativt och vresrosen riskerar att konkurrera ut vegetationen på skär och små öar. Minken jagas sedan lång tid tillbaka i området.

Jakt kan ha lokal påverkan på de populationer som jagas. Jakten kan också leda till störningar på djurliv och besökare under tiden det jagas.

Endast begränsad jakt förekommer idag inom delar av området (Långviksskärs naturreservat). Jakten på och runt öarna i området har, genom reservatsföreskrifterna, varit reglerad under relativt lång tid. Jakt på allmänt vatten kräver tillstånd från länsstyrelsen. För gråsäl gäller att Naturvårdsverket kan besluta om licensjakt i områden där det inte finns andra restriktioner för jakt på säl.

Skogsbruk skulle påverka skogen negativt. I och med att landområdena är skyddade som naturreservat förekommer inget skogsbruk idag.

Brist på hävd skulle påverka odlingslandskap negativt. Tack vare förvaltningen av de befintliga naturreservaten har viss hävd upprätthållits på de större öarna. Igenväxning av skär och öar kan leda till att livsmiljöerna för vissa fågelarter försämras.

Området påverkas också av klimatförändringar som bland annat kommer att leda till att havsnivån stiger, att vegetationssäsongen förlängs och en ökad risk för extrema väderförhållanden som torkperioder eller skyfall. Det kan påverka förvaltningen av området och kan kräva anpassningar.

3.3 Regler i nationalparken

Regleringar finns eller kommer att införas genom nationalparksföreskrifter med stöd av miljöbalken²³ och genom tillämpning av annan miljölagstiftning samt sektorslagstiftning för fiske, jakt och sjöfart. Föreskrifter för nationalparken ska reglera det som är nödvändigt för att uppnå nationalparkens syfte utan att vara mer långtgående än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoseas. Förslag på nationalparksföreskrifter och konsekvensutredningen av dessa är på remiss (se avsnitt 1.5).

3.3.1 Regleringar genom föreskrifter

Sammanfattningsvis föreslås nedanstående verksamheter regleras eller tillåtas:

- Det kommer vara förbjudet med verksamhet som tar mark eller vatten i anspråk eller som innebär skador på mark, vegetation eller den marina miljön och som förändrar landskapets karaktär. Till exempel föreslås förbud mot att spränga, dämna vatten, avverka träd, uppföra byggnad, plantera in organismer eller anlägga fiskodling.
- Det kommer vara förbjudet att jaga fågel inom hela nationalparken. Inom nuvarande Bullerö naturreservat och inom stora delar av Långviksskärs naturreservat kommer all jakt på däggdjur vara förbjuden. I övriga delar får jakt bedrivas enligt gällande jaktlagstiftning. Skydds jakt kommer att vara tillåten inom hela nationalparken.
- Fiske kommer vara tillåtet i stora delar av nationalparken utom i några utvalda områden som fredas som rekryteringsområden för gädda och abborre. Fisket regleras med stöd av fiskelagen.²⁴ Fredningsområden för fisk inom området gäller sedan 1 april 2024. Ytterligare regleringar, framför allt av bottenrålning utreds.

En utgångspunkt för föreskrifterna är att aktiviteter som idag får bedrivas i området med stöd av allemansrätten så långt som möjligt ska vara tillåtna.

- Friluftslivet kommer regleras i viss grad och kanaliseras för att undvika störningar på känsligt djurliv och slitage på känslig vegetation. Samtidigt ska behovet av naturupplevelser som till exempel stillhet, avskildhet och tystnad kunna erbjudas. Till exempel ska husdjur vara kopplade och förbud ska gälla för start och landning med luftfartyg inklusive drönare.
- Det kommer vara tillåtet att färdas med båt samt lägga till och ankra inom större delen av nationalparken, där det inte är tillträdesförbud, ankringsförbud eller förbud mot båttrafik.
- Tillträde till vissa områden kommer att begränsas för att möjliggöra ostörda häckningsförhållanden för fågellivet samt skydda vissa grunda

²³ Enligt kapitel 7, 4 och 30 §§ miljöbalken samt 4 § nationalparksförordningen (1987:938)

²⁴ Enligt fiskelag (1993:787)

vikar med höga naturvärden. Tillträdesförbuden gäller både för rättighetsinnehavare (fiskerätt) och de som vistas i området.

- Det kommer fortsatt finnas hastighetsbegränsningar för båttrafik inom 100 meter från land. Hastigheten föreslås sänkas från 7 knop till maximalt 5 knop. Förslaget innebär att föreskrifter för sjötrafiken beslutas av länsstyrelsen med stöd av sjötrafikförordningen²⁵ jämfört med idag då föreskriften finns inom befintliga naturreservat. Syftet med hastighetsbegränsningen är att förhindra att vattenkvaliteten påverkas negativt exempelvis genom grumling samt att minimera störningar på djurlivet och att tillgodose människors behov av stillhet och tystnad.
- Övernattning i båt, tält eller dylikt kommer vara tillåten, om än med viss tidsbegränsning, för att området ska vara tillgängligt och naturen inte ska ta skada. Förslaget innebär att det kommer att vara tillåtet att övernatta i till exempel tält eller båt maximalt två dygn på samma plats vilket är i linje med allemansrätten.
- Organisatörer av aktiviteter med stora grupper ska ha tillstånd från länsstyrelsen innan aktiviteten genomförs. Syftet är att minimera störningar både på naturmiljöerna och för andra besökare genom att länsstyrelsen får möjlighet att påverka tider och platser för besök av större grupper.
- Det kommer vara tillåtet att elda på iordningställda grillplatser och använda medhavd grill på ben. Det kommer inte vara tillåtet att elda så att det medför skada på mark eller vegetation eller när det råder eldningsförbud.
- Det kommer vara tillåtet att plocka bär och matsvamp samt blommor som inte är fridlysta.

Verksamhet som sker i nationalparken med stöd av särskild rätt, till exempel underhåll av ledningar, sjövägsmärken och sjösäkerhetsanordningar ska undantas från de föreslagna förbuden i nationalparken.

Föreskrifterna ska inte hindra skötsel av nationalparken för att nå målen i fastställd skötselplan. Det kommer också vara möjligt att vidta nödvändiga åtgärder vid insatser av länsstyrelsen, Polismyndigheten, Tullverket, Kustbevakningen, sjukvården eller räddningstjänsten samt verksamheter kopplade till myndigheter inom totalförsvarets militära del eller mellanstatliga organisationer.

3.3.2 Andra regleringar

Verksamheter som kräver dispens eller tillstånd från någon av föreskrifterna i området förutsätter ofta prövning även enligt andra lagrum i miljöbalken för att kunna utföras. Exempel på sådan prövning kan vara dispens från

²⁵ Enligt sjötrafikförordning (1986:300)

strandskyddsbestämmelser²⁶, tillstånd eller anmälan för miljöfarlig verksamhet²⁷ eller tillstånd till muddring eller annan vattenverksamhet²⁸.

Tillstånd krävs för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön inom Natura 2000-området²⁹.

3.4 Skötsel av nationalparken

Förvaltaren ska planera och genomföra åtgärder i enlighet med områdets skötselplan vilket ska bidra till att syftet med nationalparken uppnås. I skötselplanen beskrivs de natur- och upplevelsevärden som ska bevaras samt mål och huvudsaklig inriktning för skötsel och hur besökare ska tas emot. Förslag till skötselplanen är på remiss (se avsnitt 1.5).

Nationalparkens förvaltare har det administrativa och ekonomiska ansvaret för förvaltningen och svarar för de praktiska åtgärder som ska utföras. Förvaltaren ansvarar för underhåll av byggnader och anläggningar samt för renhållning och information. Förvaltaren ska också märka ut nationalparkens gränser i terräng enligt Naturvårdsverkets anvisningar. Gränser i vatten markeras normalt sett inte, undantaget vissa tillträdesförbud som kan markeras med bojar under förbudstid.

3.4.1 Skötsel av områdets ekologiska bevarandevärden

Förvaltaren ska sköta området så att målen för förvaltningen nås (se avsnitt 3.1). Skötsel och bevarande av områdets naturvärden är grund för att upplevelsevärdena bevaras och förstärks.

De strategier som är aktuella i skötselplanen är:

- Bibehålla och i vissa fall restaurera grunda vikar som är viktiga för reproduktion av rovfisk som gädda och abborre.
- Minimera den lokala näringsbelastningen från till exempel toaletter, dass och avlopp.
- Bibehålla områdets hävdberoende miljöer och kulturmiljövärden i anslutning till befintliga byar och byggnader.
- Bekämpa främmande arter såsom mink och vresros.
- Bibehålla den funktion som skär och små öar har som viktiga häckningsplatser för fågel till exempel genom att motverka igenväxning.

²⁶ Enligt 7 kapitlet miljöbalken

²⁷ Enligt 9 kapitlet miljöbalken

²⁸ Enligt 11 kapitlet miljöbalken

²⁹ Enligt 7 kapitlet 28 a § miljöbalken

- Bibehålla skogarnas variation genom att tillåta naturliga störningar och förstärka viktiga strukturer till exempel förekomsten av död ved.

3.4.2 Naturvägledning, tillgänglighet och service för besökare

Förvaltaren ska tillföra kunskap, utveckla möjligheter till upplevelser och se till att området är tillgängligt för besökare (se avsnitt 3.1). I arbetet med att bilda nationalparken tas det fram en plan för naturvägledning som komplement till skötselplanen. Den beskriver hur förvaltaren ska arbeta för att skapa nyfikenhet och förståelse för natur- och kulturmiljöerna i nationalparken.

Zonering används som grund för att precisera hur förvaltaren ska nå målet med en nationalpark som är tillgänglig för alla. Nationalparken föreslås delas in i tre zoner med varierande grad av tillgänglighet, orördhet och påverkan.

Bullerö är utsedd till att fungera som primär entré och området runt byn kommer vara det mest tillrättalagda besöksmålet i nationalparken. Besökare ska kunna komma hit med allmänna kommunikationer. Väl där ska toalett, vandringsleder, raststuga, en utställning i jaktstugan, bastu, eldstäder, dricksvatten, bänkar och rastbord finnas. Naturvårdsverket och Länsstyrelsen i Stockholms län arbetar med att iordningställa området runt byn inför invigningen av nationalparken. Målet är att den fysiska tillgängligheten ska vara god.

Långviksskär är utsedd till sekundär entré. Målet är att ön ska gå att nå utan tillgång till egen båt, till exempel med allmänna kommunikationer eller arrangerade turer för att på sikt avlasta Bullerö. Tillgängligheten kommer behöva utvecklas av förvaltaren till exempel genom att befintlig led utvecklas till en rundslinga med information. De statligt ägda byggnaderna ska nyttjas i besöksverksamheten.

Information kommer finnas vid några av områdets populära naturhamnar där det också finns viss service i form av dass. Inför invigningen rustas de flesta befintliga dassen i området upp. Befintliga leder kommer iordningställas och informationen i området utvecklas. Utöver fysiska informationsplatser så kommer information om området finnas digitalt på till exempel webbplatsen *sverigesnationalparker.se* och länsstyrelsens webbplats.

Det planeras också för ett antal informationspunkter utanför nationalparken. Syftet är att uppmärksamma boende i och besökare till Stockholms skärgård om nationalparken. En av dessa informationspunkter kommer att ligga i Stavsnäs vinterhamn, där Stockholms lokaltrafik anknyter till Bullerölinjen. Det kan också bli aktuellt att sätta upp information vid andra viktiga replipunkter för kollektivtrafiken i anslutning till nationalparken, till exempel på Nämndö som nås med allmänna kommunikationer.

3.4.3 Delaktighet i förvaltningen

Förvaltaren ska verka för att skapa delaktighet genom att involvera lokala och regionala intressenter i förvaltningen så att både vetenskaplig och mer erfarenhetsbaserad kunskap tillvaratas i prioritering och utformning av åtgärder.

Lokal delaktighet i förvaltningen av Sveriges nationalparker sker vanligtvis genom ett skötselråd som är rådgivande till förvaltaren. Skötselrådet kan till exempel involvera intresseorganisationer, lokala föreningar, universitet och andra lärosäten.

Förvaltare av Sveriges nationalparker ska också främja aktörssamverkan. Aktörer och företag som ordnar aktiviteter för eller tar emot besökare i eller i direkt anslutning till en nationalpark kan gå en särskild aktörsutbildning och har möjlighet att bli samarbetspartner till nationalparken. Målet med aktörssamverkan är att aktörer som verkar i och runt nationalparken arbetar i samma riktning för de värden och mål som finns och att fler bidrar till att skapa berikande upplevelser i nationalparken utan att skada eller förstöra.

De som har gått aktörsutbildningen kan delta på regelbundna träffar och skriva ett samarbetsavtal med förvaltaren vilket ger dem rätt att använda nationalparkens symbol - guldstjärnan - i sin marknadsföring. Aktörerna kan även vara med på webbplatsen *sverigesnationalparker.se*.

När nationalparken har bildats ska förvaltaren i nära samarbete med intresserade aktörer utforma skötselråd och aktörssamverkan.

3.4.4 En samlad skötselplan för området

Länsstyrelsen i Stockholms län och Naturvårdsverket har tagit fram en gemensam skötselplan för nationalparken och den del av Långviksskärs naturreservat som kommer att kvarstå som naturreservat.

3.4.5 Tillsyn av nationalparken

Länsstyrelsen är ansvarig för den operativa tillsynen i nationalparken.³⁰ Det innebär att länsstyrelsen ska utöva tillsyn över att gällande föreskrifter inom nationalparken efterlevs av såväl allmänhet, sakägare som andra intressenter. I praktiken kan det vara samma personal på länsstyrelsen som är både tillsynspersonal och arbetar med den praktiska skötseln av nationalparken. Även Kustbevakningen och Sjöpolisen kommer att vara del av den tillsyn som bedrivs inom nationalparken.

³⁰ Miljötillsynsförordning (2011:13)

4. Konsekvenser

4.1 Konsekvenser för staten

4.1.1 Sveriges nationalparker

Idag finns det 30 nationalparker i Sverige. Nämndöskärgårdens nationalpark bedöms komplettera nätverket av nationalparker med ett område som väl representerar Östersjöns unika skärgårdslandskap och marina ekosystem, vilket saknas idag. Nationalparken bedöms genom sitt läge och sina många naturhamnar ha goda förutsättningar att ta emot besökare. Nationalparken bedöms ge goda möjligheter att nå ut med information och kunskap om Sveriges natur till många besökare och en bred allmänhet.

4.1.2 Skydd av natur- och upplevelsevärden

Inom den föreslagna nationalparken finns idag två naturreservat med olika föreskrifter och skötselplaner. Syftet med naturreservaten är att bevara natur- och kulturmiljövärdena i skärgårdsmiljön, områdets orörda karaktär och ett värdefullt område för friluftslivet.

Den planerade nationalparken upptar en sammanlagd yta på 25 300 hektar, huvudsakligen hav. Förslaget innebär att den skyddade havsarealen ökar med 17 000 hektar och att området får ett starkare och mer enhetligt skydd jämfört med idag. Genom att bevarandet av de marina värdena uttrycks i syftet med nationalparken ges de marina värdena ett skydd som de saknar idag.

Nämndöskärgårdens nationalpark förväntas bli en viktig del i nätverket av marint skyddade områden i Egentliga Östersjön³¹ och bidra till utvecklingen av ett mer ekologiskt representativt, sammanhängande och funktionellt nätverk av effektivt förvaldade marina skyddade områden i Sverige.³² Nationalparken omfattar ett större sammanhängande område som ger goda förutsättningar att bevara ekologiska processer, eftersom det inkluderar marina miljöer som är viktiga för många i området förekommande djurarters livscykel. Området blir också mer motståndskraftigt mot klimatförändringar och får en buffert mot negativ påverkan från utsjön på värdena inom skärgårdsområdet.

³¹ Länsstyrelserna i Stockholm, Södermanland, Östergötland, Kalmar, Gotland, Blekinge, Skåne 2021. Plan för marint områdesskydd i Egentliga Östersjön. Rapport 2021

³² Havs- och vattenmyndigheten. 2021 Nätverk av marina skyddade områden i Sverige: Ramverk och metod för utformning och förvaltning.

4.1.3 Friluftsliv och naturturism

Nationalparken kommer att stärka möjligheterna för friluftsliv och upplevelser i ett karakteristiskt skärgårdslandskap. Det bidrar till uppfyllelsen av Sveriges mål för friluftspolitiken om att skyddade områden ska vara en resurs för friluftslivet³³.

Inrättandet av en nationalpark innebär att området uppmärksammas nationellt och internationellt vilket bedöms leda till ett ökat antal besökare. Området är redan idag välkänt i regionen och välbesökt. Besökarna kommer framför allt till området i fritidsbåt under sommarperioden. Hur många som kommer beror av väder och vind, hur populärt det är att äga och använda fritidsbåtar och semestra i Sverige. Besökskattningar från naturreservaten de senaste 40 åren visar att besöksantalet fluktuerar mellan 30 000 och upp emot 80 000 besök per år³⁴. Den senaste mätningen 2022 skattade antalet till omkring 50 000³⁵. Det ska nämnas att besöksräkningarna har gjorts med olika metoder och aktörer genom åren.

Etableringen av nationalparken bedöms i första hand kunna ge en ökning av antalet besökare genom att fler kommer med arrangerade turer samt genom att besökssäsongen förlängs. Det förväntas leda till att nya besökargrupper, såsom utländska turister, mer långväga besökare och besökare som inte tidigare har besökt skärgården, i högre utsträckning hittar till området. Det är svårt att uppskatta hur många fler som kommer att besöka området, men Naturvårdsverket bedömer att en stor ökning av antalet besökare kräver att företag eller det allmänna tillhandahåller transporter för besökarna till området. Ökningen kan förväntas ske i takt med att fler besökare nyttjar befintliga transporter och att service till besökare utvecklas i närområdet.

Nationalparken och förvaltningen av området bedöms ge goda förutsättningar för ett hållbart friluftsliv som tar hänsyn till känsliga områden samtidigt som besök och naturturism främjas. I samband med att det bildas en nationalpark kommer det fördelas resurser till området för att informera om områdets värden, rusta upp befintliga byggnader och anordningar samt, om behov uppstår, utveckla nya anordningar för friluftslivet. Förvaltaren kommer bidra med forum för dialog och samverkan mellan företag, aktörer och intressenter i området. Det bedöms öka tillgängligheten så att fler kan få berikande upplevelser i området och bidra till en ökad kunskap om naturen i Stockholms skärgård. Satsningen på nationalparken bidrar till att fördela statens resurser på naturvård på ett demokratiskt sätt.

4.1.4 Skydd av kulturmiljövärden

Nationalparken bedöms bidra till att stärka skyddet och upplevelsen av kulturmiljöerna och de kulturhistoriska värdena både på land och i vatten. Livet i

³³ Regeringen 2012. [Mål för friluftspolitiken Regeringens skrivelse 2012/13:51](#)

³⁴ Europarådet 2016. REPORT - BULLERÖ AND LÅNGVIKSSKÄR NATURE RESERVES (SWEDEN) Expertkommitténs rapport från platsbesöket 24-26 augusti 2016.

³⁵ WSP 2022. Besöksanalys för Nämndöskärgården uppföljning, länsstyrelsens ärendenummer 511-62363-2022 <https://www.lansstyrelsen.se/stockholm/natur-och-landsbygd/skyddad-natur/bildande-av-en-nationalpark-i-namdoskargarden.html>

gångna tider som lyfter fram det historiska levnadssättet och områdets kulturmiljöhistoriska värden är ett prioriterat upplevelsevärde.

4.1.5 Överensstämmelse med riksintressen

Den föreslagna nationalparken är i linje med och bidrar positivt till riksintresseutpekanden för naturvård och friluftsliv i Stockholms skärgård³⁶ samt riksintresset för kulturmiljövård³⁷. Inom den föreslagna nationalparken finns ett mindre område som är utpekade som riksintresse för energiproduktion³⁸ avseende vindproduktion som påverkas negativt. Naturvårdsverket bedömer att naturvårdens intressen bör ges företräde i området och att Energimyndigheten i sin pågående översyn av riksintressen för vindproduktion kan hitta alternativa platser.

Ett riksintresse för totalförsvaret³⁹ runt Korsö skjutfält och befintliga farleder som är utpekade som riksintressen för sjöfarten⁴⁰ angränsar till området.

Naturvårdsverket bedömer att dessa riksintressen inte påverkas negativt av nationalparken mot bakgrund av den samverkan och dialog som förts med myndigheterna kring föreslagen avgränsning och undantag från föreskrifterna.

4.1.6 Överensstämmelse med internationella och EU-åtaganden

Nationalparken bedöms bidra till att bevara områden och natur som har erkänd skyddsstatus internationellt. 33 procent av den föreslagna nationalparken är utpekade som Natura 2000-område. Samma yta är även utpekade som Marine Protected Area (Helsingforskonventionen) och har haft Europarådets utmärkelse European Diploma sedan 1988. Vid den senaste förlängningen av European Diploma rekommenderade Europarådets expertgrupp att Sverige ska verka för att området och kringliggande öar och havsområde inrättas som nationalpark. Nästa utvärdering och platsbesök är 2027 inför kommande förlängning 2028-2038.

Området kommer att rapporteras som ett marint skyddat område i internationell rapportering. Det innebär att den skyddade arealen kommer att ingå i Sveriges åtagande inom EU:s strategi om biologisk mångfald genom att bidra till att nå målet om att skydda 30 procent av EU:s havsområden till 2030.

4.1.7 Kostnader och intäkter för staten

Förslaget förväntas inte ge några större budgetära konsekvenser för staten jämfört med idag. Förslagets bedöms kunna medföra marginella merkostnader i form av ökad administration och kostnader för förvaltning.

³⁶ Enligt 3 kapitlet 6 § samt 4 kapitlet 1, 2, 4 §§§ miljöbalken

³⁷ Enligt 3 kapitlet 6 § miljöbalken

³⁸ Enligt 3 kapitlet 8 § miljöbalken

³⁹ Enligt 3 kapitlet 9 § miljöbalken

⁴⁰ Enligt 3 kapitlet 8 § miljöbalken

Naturvårdsverket har köpt in mark och vatten för att nationalparken ska kunna bildas. I förvärvet ingår ett antal byggnader. Det innebär ökade kostnader för Naturvårdsverkets fastighetsförvaltning.

Havs- och vattenmyndigheten påverkas genom att myndigheten förväntas ta ansvar för beslut om fiskeregleringar inom området. Havs- och vattenmyndigheten förväntas också fördela medel till området för att förbättra kunskapen om och förvaltningen av marint skyddade områden.

Länsstyrelsen i Stockholms län förvaltar idag befintliga naturreservat i området och kommer att förvalta nationalparken. Kostnaderna för förvaltningen av området kan framför allt komma att öka jämfört med idag genom att förvaltaren ska iordningställa och sköta anordningar för besökare. Förvaltningen av nationalparken bedöms inte medföra några större konsekvenser för länsstyrelsens förmåga att sköta andra skyddade områden i länet.

I samband med inrättandet av nationalparken avser länsstyrelsen fatta beslut om föreskrifter för sjötrafiken samt upphäva och ändra besluten om befintliga naturreservat som överlappas av nationalparken. Länsstyrelsen avser också på sikt se över angränsande naturreservat, för att i lämplig omfattning samordna föreskrifterna inom hela området. Länsstyrelsen kan även komma att påverkas genom ett ökat behov av tillsyn och ökad ärendehantering.

Kustbevakningen och Polismyndigheten kan också komma att påverkas av ett ökat behov av tillsyn om besöksstrycket ökar mycket jämfört med idag och föreskrifterna inte efterlevs.

Naturvårdsverket bedömer att nödvändiga insatser eller verksamheter inom länsstyrelsen, totalförsvaret, Polismyndigheten, Tullverket, Kustbevakningen, sjukvården eller räddningstjänsten inte påverkas av bildandet av en nationalpark eftersom undantag från föreskrifterna för dessa verksamheter kan medges. Nationalparken bedöms inte få några konsekvenser för Sjöfartsverket när det gäller behovet av att hantera sjösäkerhetsanordningar i området då undantag från föreskrifterna kan medges.

4.2 Konsekvenser för kommuner och regioner

4.2.1 Kommuner

Nationalparken ligger i Värmdö kommun och gränsar till Haninge kommun. Förslaget om en nationalpark är linje med översiktsplanen för Värmdö kommun och bedöms få en positiv effekt på utvecklingen i kommunen genom att den bidrar till att locka besökare till kommunen samt skapar möjligheter för lokala företag att utveckla servicen för besökare till nationalparken.

Möjligheterna för lokala aktörer att samverka med förvaltningen och med varandra, bedöms gynna besöksnäringen och skapa goda förutsättningar för en hållbar utveckling i både Värmdö kommun och angränsande kommuner. Nationalparken

bedöms bidra till en mer levande skärgård då bevarande och förvaltning långsiktigt gynnar både naturvärden, turism och rekreation samt lyfter skärgårdens kvaliteter i hela Stockholms skärgård.

4.2.2 Region Stockholm

Nationalparken bedöms stärka möjligheterna för friluftsliv och rekreation och bidra till att skärgårdens värden blir tillgängliga för fler, vilket är i linje med utvecklingsplanen för Stockholmsregionen.⁴¹ Naturvårdsverket delar Region Stockholms bedömning att ett ökat antal besökare skulle kunna bidra till att stärka det lokala näringslivet, utveckla offentlig och kommersiell service samt bidra till fungerande transporter. På detta sätt kan nationalparken vara en tillgång för utvecklingen i Stockholms skärgård.

Möjligheterna att resa till området utan egen båt kan behöva förbättras om området ska bidra till den lokala och regionala utvecklingen genom en ökad naturturism.

4.3 Konsekvenser för företag och enskilda

4.3.1 Rättighetshavare

Nationalparken bildas på fastigheter som ägs av staten. Inom dessa fastigheter har juridiska personer ledningsrätt och servitut och privatpersoner har fiskerätt. Nationalparken bedöms endast marginellt förändra dessa rättigheter genom att fiske kan komma att inskränkas inom vissa angivna områden.⁴² Fredningsområden för fisk inom området har beslutats av Havs- och vattenmyndigheten och gäller sedan den 1 april 2024.

I arbetet med att ta fram förslaget till nationalpark har Skärgårdsstiftelsen genomfört markbyten med Naturvårdsverket för att nationalparken ska kunna komma till stånd och andra markägare har sålt mark för ändamålet. Naturvårdsverket har nått frivilliga överenskommelser med fastighetsägare i området.

4.3.2 Företag

Nationalparken bedöms i första hand få positiva konsekvenser för företag inom naturturism, besöksnäring, lokal service och transporter. Fler och nya grupper av besökare till nationalparken bedöms kunna leda till att befintliga företag får ett större kundunderlag och underlag för att bedriva verksamheten under en längre säsong. Det kan också leda till att nya företag etablerar sig i Stockholms skärgård. Nationalparken innebär en internationellt känd och attraktiv kvalitetsstämpel som kan bidra till marknadsföringen av området och Stockholms skärgård som besöksmål. Företag och föreningar kan delta i aktörssamverkan som bland annat

⁴¹ RUF5 2050 (LS 215-0084)

⁴² Fredningsområden för fisk samt förändrade fågelskyddsområden med tillträdesförbud under häckningsperiod.

gör det möjligt för aktörer att nyttja nationalparkens symbol i sin marknadsföring. Nationalparkens attraktionskraft kan på så sätt även bidra till att naturturismen och besöksnäringen utvecklas runt om nationalparken och till att förlänga besökssäsongen i regionen. Naturvårdsverket bedömer att det kan påverka både företag i närområdet och i hela skärgården.

Naturturism, besöksnäring och service i skärgården är i första hand en småskalig verksamhet med många små företag. Aktörssamverkan runt nationalparken bedöms bidra till att företagen får ett nätverk och möjligheter att samarbeta kring paketerade erbjudanden mot besökarna. Om service, kollektivtrafik och tillgången till transporter ökar kan det också gynna andra företagare i området.

Nationalparken bedöms inte påverka tidsåtgången eller innebära några särskilda kostnader för företag. Den bedöms inte heller påverka konkurrensen i skärgården i stort, även om de företag inom service och besöksnäring som redan finns idag och ligger nära nationalparken sannolikt kommer ha en fördel av det.

4.3.3 Enskilda och hushåll

Nationalparken kan medföra både negativa och positiva konsekvenser för boende i närområdet som en effekt av att den drar till sig fler besökare till området. Det är framför allt närboende på Nämndö med kringliggande öar som ligger väster om nationalparken som bedöms påverkas i någon grad. Dels genom att området kan bli uppmärksammat genom att det delar namn med nationalparken, dels för att många besökare till nationalparken passerar genom området. Nämndö och kringliggande öar har ett 80-tal bofasta fördelat på omkring 50 hushåll samt drygt 2 100 deltids- och fritidsboende fördelat på 720 fastigheter.⁴³

Närboende på Nämndö och kringliggande öar har framfört att ett ökat antal besökare till nationalparken riskerar att leda till ökat slitage och nedskräpning i naturen både i nationalparken och i dess närhet. De har framfört att det behövs tillsyn och mer information till besökare om hur man visar hänsyn till skärgårdens natur, befolkning och andra som vistas i området för att nå regelefterlevnad och minskad belastning jämfört med idag. Närboende lyfter också fram att nationalparken innebär en möjlighet att styra, reglera och informera besökare i området om hur man visar hänsyn. Samtidigt finns en oro för att en ökad mängd besökare i kombination med regleringar i nationalparken avseende eldning, hantering av husdjur, tillträdesförbud eller reglering av sjötrafiken kan innebära att besökare till nationalparken kommer att belasta, eller spilla över till angränsande mark- och vattenområden i högre grad än idag.

Naturvårdsverket bedömer att restriktionerna som behövs för att uppnå syftet med nationalparken inte kommer vara av sådan omfattning att allmänheten eller besökare till nationalparken kommer söka sig till närliggande områden för att uppleva skärgården. Besökare till nationalparken förväntas i första hand söka sig till närområdet för att ta del av service i form av mat, logi, arrangerade aktiviteter

⁴³ Länsstyrelsen i Stockholms län och Värmdö kommun 2022. Omlandsanalys av Nämndö skärgård. Länsstyrelsens ärendenr. 300-36375-2021

och uthyrning av kajaker och liknande. Det ger goda förutsättningar för att besökarna tas om hand av dem som erbjuder servicen. Närboende har också framfört att fler besökare till Nämndö kan vara positivt och i förlängningen leda till förbättrade kommunikationer, fler jobb, verksamheter och fastboende på Nämndö. I omlandsanalysen bedömer närboende att Nämndö inre skärgård som gränsar till nationalparken skulle kunna ta emot dubbelt så många besökare som idag på ett hållbart sätt om fler besökare kommer under lågsäsong. Nationalparken omges också av flera naturreservat med populära naturhamnar och goda förutsättningar att ta emot besökare som kommer med egen båt.

Naturvårdsverket bedömer att nationalparken kan innebära att trafiken till området ökar, framför allt i form av arrangerade turer och genom att fler resenärer använder de allmänna kommunikationer som finns idag. Det kan leda till att turtätheten på allmänna kommunikationer ökar i framtiden, vilket kan vara bra för närboendes möjligheter att resa samtidigt som trafiken kan påverka dem som bor nära farlederna med buller och svall. Samtidigt är nationalparken omgiven av farbara vatten och båtar kan ta sig till nationalparken från flera håll vilket även sker idag.

Naturvårdsverket bedömer vidare att information och naturvägledning som tas fram för nationalparken kommer nå många besökare. Materialet kan också användas och spridas genom lokala aktörer såsom naturturismföretag och intresseorganisationer. Det förväntas ge en ökad medvetenhet hos besökare om skärgårdens värden och hur man visar hänsyn vilket förväntas bidra positivt till utvecklingen och regelefterlevnad även i andra delar av Stockholms skärgård. Den planerade aktörssamverkan runt nationalparken och inrättandet av ett skötselråd förväntas också ge möjligheter för att de lokala aktörerna att samverka och tillsammans skapa förutsättningar för en hållbar lokal utveckling. Regleringar av hastigheten för sjöfart som föreslås i området finns redan idag. Även om maxhastigheten föreslås minskas från 7 till max 5 knop bedöms en sådan förändring endast leda till marginella effekter på närboendes restid.

4.4 Alternativa lösningar

4.4.1 Syftet med förslaget

Förslaget syftar till att inrätta en ny nationalpark. En nationalpark inrättas i syfte att bevara ett större sammanhängande område av viss landskapstyp i dess naturliga tillstånd eller i väsentligt oförändrat skick.⁴⁴ Sveriges nationalparker ska tillsammans åstadkomma ett nät av parker som så väl som möjligt representerar de svenska landskapstyperna och som kan erbjuda berikande upplevelser för alla i värdefull natur. De ska bidra till att Sverige når nationella mål och internationella åtaganden om bevarande av biologisk mångfald, vara en resurs för friluftslivet samt främja naturturism. Sveriges nationalparker lockar många människor till naturupplevelser och får stor uppmärksamhet nationellt och internationellt. En

⁴⁴ Miljöbalken 7 kapitlet 2 §

nationalpark förväntas därigenom bidra till besöksnäringen och en hållbar lokal och regional utveckling. Sammantaget förväntas nationalparker ge uppmärksamhet och vara en tillgång för trakten, kommunen, länet och Sverige.^{45 46 47}

4.4.2 Förutsättningar

Idag finns det 30 nationalparker i Sverige. Ingen av dessa nationalparker representerar skärgårdslandskapet på ostkusten, där sprickdalslandskapet som sträcker sig över och under ytan skapar ett världsunikt gyttje av öar, skär och bottnar med stora topografiska variationer. Sverige saknar också en nationalpark som representerar Östersjöns unika ekosystem.

Det är ovanligt med naturområden med kvaliteter som motsvarar de krav som ställs på nationalparker. Nämndöskärgården är ett sådant naturområde som ingått i Nationalparksplan för Sverige sedan 80-talet. Området har mycket höga kvaliteter som oexploaterad och biologiskt värdefull skärgård. Den har genom sin storlek, belägenhet, och förekomsten av naturhamnar också goda förutsättningar att motta besökare. För nationalparker ställs krav på statligt ägande. Mark och enskilt vatten inom området för den föreslagna nationalparken är i statlig ägo.

4.4.3 Nollalternativ

Om Nämndöskärgårdens nationalpark inte inrättas bedöms Sverige ha små möjligheter att inrätta en nationalpark som representerar skärgårdslandskapet och den marina miljön i egentliga Östersjön som samtidigt kan ta emot en bredd av besökare. Naturvårdsverket bedömer att det skulle vara mycket svårt att förvärva något annat stort sammanhängande och oexploaterat område i skärgården på frivillig väg samt att det saknas alternativa områden i Stockholms skärgård som bättre representerar landskapet eller har möjlighet att ta emot besökare som inte har egen båt.

Om nationalparken inte bildas kommer nuvarande beslut om naturreservat fortsatt gälla och havsområdet öster om naturreservaten förbli utan skydd. Besökare som kommer med egen båt och från Stockholmsregionen kommer fortsatt besöka området oberoende av om det är nationalpark eller naturreservat. Förvaltningen av naturreservaten skulle fortsatt prioritera skötsel av öarna och service till besökarna som idag medan insatser för att öka tillgängligheten, utveckla naturvägledning eller forum för delaktighet i förvaltningen skulle prioriteras i lägre grad jämfört med om området blir nationalpark.

Nollalternativet bedöms medföra ett svagare skydd för områdets naturvärden, särskilt för områdets fåglar och den marina miljön. Nollalternativet bedöms inte heller, i samma utsträckning som en nationalpark, utgöra grund för att locka

⁴⁵ Naturvårdsverket 2008. Nationalparksplan för Sverige. Långsiktig plan

⁴⁶ Regeringen 2022. Uppdrag att öka takten i arbetet med nya nationalparker och främja naturturism i nationalparker och andra formellt skyddade områden. M2022/1239

⁴⁷ Länsstyrelsen i Stockholms län, Skärgårdsstiftelsen och Värmdö kommun 2016. Hemställan angående Nämndöskärgårdens nationalpark i Värmdö kommun, Stockholms län. NV-02622-16

långväga besökare, främja naturturism eller ge uppmärksamhet till regionen eller skapa möjligheter att utbilda och vägleda besökare i skärgårdens natur och hur man visar hänsyn. Nollalternativet bedöms därför inte förbättra möjligheterna att nå en hållbar lokal och regional utveckling.

4.4.4 Alternativa lösningar

Några remissinstanser framför att en utvidgning av naturreservaten i området som ett alternativ till nationalparken. Naturvårdsverket bedömer att det skulle kunna ge områdets naturvärden ett formellt skydd som motsvarar förslaget till nationalpark, men att det inte på samma sätt skulle vara en grund för att stärka förutsättningarna för att öka attraktiviteten för området, locka fler långväga besökare till området eller skapa bättre förutsättningar för en hållbar utveckling. Inrättandet av en nationalpark i området bedöms vara ett kostnadseffektivt sätt att uppnå fler samhällsnyttor. Merkostnaden för staten, som följer av att inrätta en nationalpark, har i hög grad redan uppkommit i samband med markförvärv, satsningar på att utveckla besökarmottagning och skapa delaktighet i framtagandet av förslag och i förvaltning.

Hela utredningsområdet på 37 000 hektar hade utifrån sina värden och möjligheter att ta emot besökare kunnat föreslås som nationalpark. Markägarna i Biskopsö och Långskärs naturreservat har inte velat sälja sina fastigheter, som därmed inte ingår i förslaget. Det nu föreslagna området bedöms vara ett tillräckligt stort sammanhängande område för att uppnå syftet och kriterier för Sveriges nationalparker. Tillsammans med naturreservaten som gränsar till området skapar det goda förutsättningar för att skydda skärgårdens ekosystem och för att visa upp den för besökare.

I påverkansområdet för Korsö skjutfält som är utpekat som riksintresse för totalförsvaret finns höga marina värden som identifierats i samband med utredningen av nationalparken. Naturvårdsverket har efter dialog och samverkan med Försvarsmakten kring deras behov av att verka i området gjort en intresseavvägning enligt 3 kapitlet 10 § miljöbalken och bedömt att försvarsintresset ska ges företräde framför naturvård och friluftsliv. Därför har Naturvårdsverket tagit bort påverkansområdet från nationalparksförslaget. Denna ändring av förslaget är i linje med Försvarsmaktens remissyttrande avseende behovet av att utveckla verksamheten på Korsö.

5. Bilagor

Bilaga 1: Karta över nationalparken

Bilaga 2: Ingående fastigheter

Bilaga 3: Remissammanställning

Bilaga 4. Sändlista för remissen av förslaget